

SEFER BEREISHIS: A STUDY OF TEXT, TRADITION & THEOLOGY

THE COMPLICATED CHARACTER OF NOACH (1)

א.

גמ' סנהדרין (קח).

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו אמר רבי יוחנן: בדורותיו, ולא בדורות אחרים, וריש לקיש אמר: בדורותיו, כל שכן בדורות אחרים. אמר רבי חנינא, משל דרבי יוחנן למה הדבר דומה – לחבית של יין שהיתה מונחת במרתף של חומץ, במקומה – ריחה נודף, שלא במקומה – אין ריחה נודף. אמר רבי אושעיא: משל דריש לקיש למה הדבר דומה – לצלוחית של פליטון שהיתה מונחת במקום הטנופת, במקומה ריחה נודף – וכל שכן במקום הבוסס.

מדרש תנחומא (בובר, פרשת נח סי' ו)

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. מהו בדורותיו, יש דורשין לשבת, ויש דורשין לגנאי, צדיק בדורותיו ולא בדורות אחרים, משל למה הדבר דומה, אם יתן אדם סלע של כסף בתוך ומאה סלעים של נחשת, אותה של כסף נראית נאה, כך היה נח נראה צדיק בדור המבול, יש דורשין אותו לשבת, כיצד, לנערה שהיתה שרויה בשוק של זונות והיתה כשרה, אלו היתה בשוק הכשרות על אחת כמה וכמה, משל לחבית של אפרסמון שהיתה נתונה בקבר והייתה ריחה טוב, אילו היתה בבית על אחת כמה וכמה.

ספורנו (בראשית ו:ח)

לא לימדו [נח ובניו] את דורם לדעת ה' כאברהם, משה, ושמואל . . . וכן נח אע"פ שהוכיח על המעשים המקלקלים ענין המדינות, לא הורה אותם לדעת האל וללכת בדרכיו, אע"פ שהיה צדיק ותמים בעיון ובמעשה, כי אמנם הצדיק המשלים עצמו בלבד הוא ראוי שימלט עצמו בלבד, אבל המשלים גם את זולתו הוא ראוי שימלט גם את זולתו – כי בזה יש תקותם שיחזירו בתשובה.

ספורנו (בראשית ו:ט)

את האלקים התהלך נח, הלך בדרכיו להטיב לזולתו והוכיחו בני דורו כדברי רבתינו ז"ל

ב.

אבן עזרא (בראשית ו:ט)

בדורותיו. בדורו בעת המבול, ובדורות שהיו אחריו, כי הוא חיה עד שהיה אברהם בן נ"ח שנה. והסימן הוא ואברהם אבינו בן נ"ח כאשר מת נח:

שפת אמת (פ' נח תרל"ט, ד"ה ברש"י)

ברש"י נח היה צריך סעד וכו' בודאי נח שהעיד עליו הכ' איש צדיק לא עלה על דעת חכמי לפחות בכבודו. אך כי כך סדר הדורות, כי מקודם הי' צ"ל צדיק שצריך סעד ואח"כ הי' צדיק כאברהם שלא צריך סעד, כי לא היה בכח הבריאה לקבל מיד הנהגת אברהם עד שהקדים לה צדיק כמו נח . . . כדמיון האבות ואח"כ זוכין לתורה . . .

מכתב מאליהו (ח"ב עמ' 157)

לכאן אננו מוצאים סתירה בדברי חז"ל . . . יש מרבותינו . . . ובודאי לא פליגי, דכלפי דור הוא שבת; ואילו היה בדורו של אברהם היה צדיק עוד יותר, כי אברהם היה משפיע עליו ומגדיל את צדקתו. אולם, אילו היה נח, כמות שהיא בדור ההוא, חי בדורו של אברהם – "לא היה נחשב לכלום" לעומת אברהם. במהותו של נח אין כאן כלל

מחלי' ולא שתי דיעות. כי המחל' רק בפירוש המילה "בדורותיו".

ג.

בראשית רבה (ל:ז)

"איש," כל מקום שנאמר איש צדיק ומומחה, שכל ק"ך שנה היה נח נוטע ארזים וקוצצן, אמרו למה כדיון, אמר להון כך אמר מאריה דעלמא, דהוא מייתי מבולא על עלמא, א"ל אין איתי מבולא לא אתי אלא על ביתיה דההוא גברא, כיון שמת מתושלח אמרו ליה הא לא אתי מבולא אלא על ביתיה דההוא גברא . . . הה"ד (איוב יב:ה) "לפיד בוז לעשתות שאנן נכון למועדי רגל," א"ר אבא בר כהנא: כרוז אחד עמד לי בדור המבול זה נח, תמן אמרין כרוז ליה לפיד ליה, בוז שהיו מבזים עליו וקרו ליה ביזיא סבא, לעשתות שאנן, שהיו קשים כעשתות, נכון למועדי רגל, שהיו מוכנים לשני שברים לשבר מלמעלה ולשבר מלמטה.

רבינו בחיי (בראשית יח:כג)

ועל פחות מעשרה לא בקש לפי שאין הדור מתקים בפחות מעשרה צדיקים, ולפיכך נאבדו דור המבול לפי שלא היו שם עשרה, שהרי באי התיבה לא היו רק ח': נח ואשתו, שלשת בניו ושלשת נשי בניו.

רד"ק (בראשית ו:ט)

את האלקים התהלך נח, דבק היה בו וכל דרכיו לשמו, וזה היה כח גדול משכלו שהתגבר על טבעו כי הוא היה בדור של רשעים וחומסים ולא למד ממעשיהם ולא התבודד לעבודת הא-ל אלא הוא לבדו.

R. Samson Rafael Hirsch (6:9)

Acc to the remarks of our Sages the name איש is not lightly used in the תנ"ך. When the word of God calls somebody a man, he is a MAN, a proven character, a צדיק מומחה. And who had to stand the test of firm manliness more than Noah, in the 600 years he had spent his life hitherto in the midst of changing generations! - השחתת דרך - moral depravity and improbity, moral and social corruption are shown us immediately as the character of his time, in contrast to which Noah was תמים and צדיק against חמס and השחתת דרך against תמים . . . בדורותיו . . . השחתת דרך . . . But surely, on the other side, even a somewhat lesser degree of morality and honesty, attained and kept in such times, weighs incomparably heavier in God's scales than a greater amount in any better times. It is significant that the בדורותיו is stressed at תמים and not at צדיק. *It is incomparably more difficult to remain moral in immoral times than to remain honest in dishonest times.*

רמב"ן (בראשית ו:כב)

ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלהים - שעשה את התיבה ואסף המאכל. ודרך הכתוב לאמר "ויעש", "וכן עשה", לבאר כי לא הפיל דבר מכל אשר צוה: